

สิทธิป้องกันตนเองร่วมในการวางยุทธศาสตร์ความมั่นคงของญี่ปุ่น : กรณีศึกษาทศวรรษ 1990 และทศวรรษ 2010

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของแนวคิด “สิทธิป้องกันตนเองร่วม” (right of collective self-defense / RCSD) ในยุทธศาสตร์การรับประกันความมั่นคงและความอยู่รอดของญี่ปุ่น แม้นโยบายความมั่นคงยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ของญี่ปุ่นได้ลดทอนความสำคัญของแนวคิดนี้ในการดำเนินยุทธศาสตร์มาโดยตลอด ด้วยการปฏิเสธการยอมรับโดยมองว่าขัดกับรัฐธรรมนูญละเลิกสงคราม (มาตรา 9) แต่ RCSD ก็ดำรงอยู่ในวาทกรรมว่าด้วยการจัดการความมั่นคงและระบบพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาโดยตลอด นอกจากการดำรงอยู่ในฐานะแนวคิดที่ถูกปฏิเสธแล้ว หลายครั้งเมื่อเกิดสถานการณ์อันนำไปสู่การทบทวนนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงแบบขนานใหญ่ อย่างเช่นในช่วงการเปลี่ยนสถานะเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น หรือการเปลี่ยนผ่านของระเบียบโลกเข้าสู่ยุคหลังสงครามเย็น ข้อถกเถียงว่าด้วยการยอมรับหรือไม่ยอมรับ RCSD มักเข้ามามีบทบาทในกระบวนการปรับทิศทางนโยบายเพื่อรับมือสภาวะการณ์ใหม่เสมอ กระทั่งปัจจุบัน (ทศวรรษ 2010) เมื่อไม่นานมานี้แนวคิด RCSD เริ่มมีตำแหน่งแห่งที่ที่เปลี่ยนไปในยุทธศาสตร์ความมั่นคงจากการตีความรัฐธรรมนูญของรัฐบาล Abe Shinzō ซึ่งหันมา “ยอมรับให้ใช้สิทธินี้ได้อย่างจำกัด” นำไปสู่การปรับจุดยืนและนโยบายความมั่นคงครั้งใหญ่ งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งตอบคำถามหลักที่ว่า RCSD มีนัยสำคัญอย่างไรต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงของญี่ปุ่น ในฐานะ “เครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์” แนวคิดนี้มีบทบาทหน้าที่และการทำงานเปลี่ยนไปอย่างไรในแต่ละยุคด้วยบริบทและเงื่อนไขเช่นไร งานวิจัยมุ่งวิเคราะห์สองช่วงเวลาสำคัญที่ญี่ปุ่นปรับท่าทีด้านการต่างประเทศและมีการหยิบยก RCSD ขึ้นเป็นประเด็นถกเถียง ได้แก่ช่วงต้นทศวรรษ 1990 อันเป็นช่วงการปรับนโยบายว่าด้วยบทบาทระหว่างประเทศด้านสันติภาพต้นยุคหลังสงครามเย็น และต้นทศวรรษ 2010 ช่วงการเผชิญการเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจในเอเชียและภัยคุกคามใหม่ งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า RCSD ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยสร้างความประนีประนอมในสองมิติเพื่อรักษา “สถานะที่เป็นอยู่” (status quo) หรือไม่ก็สร้างพลวัตแบบค่อยเป็นค่อยไป (gradual change) ในยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่น ด้านหนึ่ง RCSD ช่วยสร้างจุดยืนที่ประนีประนอม ระหว่างความจำเป็นด้านความมั่นคงในแต่ละยุคสมัย กับการดำรงไว้ซึ่งค่านิยมเชิงบรรทัดฐานภายใต้กรอบจำกัดของรัฐธรรมนูญ ในอีกด้าน RCSD มีบทบาทในการบริหารจัดการระบบพันธมิตรกับสหรัฐ นั่นคือช่วยสร้างสมดุลที่ปลอดภัย ระหว่างแนวโน้มการเข้าไปพัวพันในยุทธศาสตร์ระดับโลกของสหรัฐซึ่งอาจหมายถึง “ถูกลากไปผจญความเสี่ยงที่ไม่จำเป็น” (entrapped) กับแนวโน้มการ “ถูกพันธมิตรทอดทิ้ง” (abandoned) ให้จัดการความมั่นคงด้วยตนเอง

The Right of Collective Self-Defense in the Making of Japan's Security Strategy: Case Studies of the 1990s and 2010s

Abstract

The aim of this research is to analyze the role of “the right of collective self-defense” (RCSD) in Japan's security strategy. Even though the defense doctrine of postwar Japan had consistently downplayed RCSD as consecutive governments of Japan maintained that it was incompatible with the principle of the Article 9 of the constitution, it is undeniable that RCSD has been prevalently debated in Japan's political discourse on national defense and playing a critical role in shaping postwar security policy. Apart from existing as a concept to be continuously denied by the authority, when came the times of major strategic revision, for instance, when Japan upgraded its status to an economic power, or when the Cold War structure came to an end, debates about RCSD played substantial roles in the policy redirecting process in order to cope with new environments. Recently in the 2010s, RCSD has acquired new position in Japan's security strategy as a result of the Abe Administration's reinterpretation of the Article 9. The government has since shifted the stance to recognize “the limited exercise of RCSD” and has subsequently introduced new policy and legislation to translate the decision into practice. This research explores how RCSD was used as a tool to achieve optimal policy outcomes by Japan's political entrepreneurs who advocated strategic change. The examination of policymaking processes and discourses in the two periods – the early 1990s when Japan was searching for appropriate roles in the field of international peace and security; and the 2010s when it tried to deal with the shifting power configuration in Northeast Asia – showed that RCSD helped Japan reach a compromise position in order to maintain status quo of the strategic means the country used to guarantee its survival; or at best make gradual or restrained change. RCSD was strategically utilized to make compromise in two dimensions. It worked, on one hand, in the country's attempt to compromise between strategic necessity it had to address and antiwar/ anti-military internal norm. On the other, it helped Japan maintain a balance in the alliance politics with the US by ensuring that Japan would be neither entrapped in the US global strategy and unnecessary conflicts nor abandoned by this longtime ally who protects its safety for all the postwar era.